Pensioenfederatie
Prinses Margrietplantsoen 90
2595 BR Den Haag
Postbus 93158
2509 AD Den Haag
T +31 (0)70 76 20 220
info@pensioenfederatie.nl
www.pensioenfederatie.nl

KvK Haaglanden 52988368

POSITION PAPER

DATUM: 2-12-2026
ONDERWERP: Begrotingsbehandeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Nederland bevindt zich nog steeds midden in een van de grootste veranderingen van ons pensioenstelsel in decennia. De transitie verloopt goed. Per 1 oktober 2026 zijn 45 fondsen ingevaren, goed voor ongeveer 10,7 miljoen deelnemers. Naar verwachting volgen per 1 januari 2027 nog 37 fondsen die samen zo'n 8 miljoen deelnemers vertegenwoordigen. Daarmee gaat circa 96% van de deelnemers bij pensioenfondsen onder het vernieuwde stelsel vallen.

Voor miljoenen werkenden en gepensioneerden wordt zo concreet waar de afgelopen jaren intensief aan is gewerkt. Voor pensioengerechtigden leidt de overstap mede door de gunstige financiële positie van fondsen veelal tot hogere pensioenuitkeringen.

Uit onderzoek van DNB blijkt dat het vertrouwen van Nederlandse huishoudens in pensioenfondsen - terwijl de transitie in volle gang is - is gestegen van 55% naar 63%. De Publieksmonitor Pensioenen laat tegelijkertijd zien dat het algemene vertrouwen in het pensioenstelsel in het derde kwartaal van 2026 vrijwel stabiel is gebleven. Dat biedt een solide vertrekpunt om samen met andere betrokken partijen verder te bouwen aan het vertrouwen in ons pensioenstelsel.

Tegelijkertijd blijft een zorgvuldige uitvoering vooropstaan. Juist nu opnieuw veel fondsen een cruciale fase van de transitie ingaan, zijn rust, voorspelbaarheid en ruimte voor een beheerste uitvoering essentieel.

Naarmate het vernieuwde pensioenstelsel voor meer deelnemers werkelijkheid wordt, komen concrete vragen van deelnemers en vanuit de maatschappij en de politiek nadrukkelijker naar voren. Deze signalen willen we benutten om ook voor de periode na de transitie te blijven werken aan ons pensioenstelsel.

Richting de begrotingsbehandeling van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vragen wij daarom aandacht voor een aantal onderwerpen die nu spelen. Daarbij gaan we in op de afwegingen achter pensioenbeleggen, inzicht in de kosten, keuzebegeleiding en communicatie over het nabestaandenpensioen, en governance in het nieuwe stelsel.

De afwegingen achter een goed pensioen
De primaire opdracht van pensioenfondsen is het realiseren van een goed pensioen voor huidige en toekomstige generaties. Beleggen is daarvoor noodzakelijk: ongeveer twee derde van het pensioenresultaat wordt mogelijk gemaakt door beleggingsrendement. Om pensioenvermogen te laten groeien moeten pensioenfondsen risico's nemen. Tegelijkertijd willen pensioenfondsen het al opgebouwde pensioenvermogen en de pensioenuitkeringen beschermen tegen grote schommelingen op de financiële markten en tegenvallers. Het doel is daarbij niet om op korte termijn zoveel

mogelijk rendement te behalen, maar om langjarig goede en stabiele pensioenen uit te keren. Een zorgvuldige balans tussen rendement, risico en zekerheid is daarom essentieel.

Die afwegingen komen in vrijwel iedere pensioendiscussie terug. Meer zekerheid vraagt doorgaans om meer bescherming en minder risico, maar betekent tegelijkertijd minder ruimte voor rendement en daarmee minder perspectief op een koopkrachtig pensioen. Meer kans op een hoger pensioen betekent juist dat ook meer risico moet worden geaccepteerd.

Het ministerie van SZW zal onderzoek laten doen naar de rendementen van pensioenfondsen. Dat kan bijdragen aan meer inzicht in de prestaties van pensioenfondsen. De Pensioenfederatie vindt het daarbij belangrijk om de opdracht, het wettelijk kader en het langetermijnkarakter van pensioenfondsen als vertrekpunt te nemen. Een passende onderzoeksopzet vraagt ons inziens ook om een onderzoeksperiode die lang genoeg is om tot een relevant en betekenisvol beeld van de rendementen en de invloed van rentebewegingen te komen.

Bij het beoordelen van rendementen is het belangrijk onderscheid te maken tussen beleggingen waarmee pensioenfondsen risico nemen om rendement te behalen en beleggingen en instrumenten waarmee zij risico's juist afdekken om het pensioen te beschermen. Een belangrijk risico is het renterisico. De stand van de rente bepaalt mede hoeveel pensioen met een bepaald belegd vermogen kan worden gefinancierd. Een daling van de rente kan een grote impact hebben op het pensioenresultaat.

Waarom kan een stijgende rente het rendement drukken?
Pensioenfondsen beleggen onder meer in langlopende obligaties. Onderstaand voorbeeld laat zien wat er gebeurt als de rente stijgt. Stel: een obligatie van €100 levert jaarlijks €2 rente op. Als *nieuwe* obligaties van €100 door de hogere rente €4 per jaar opleveren, wordt de *bestaande* obligatie (met €2 rente) minder aantrekkelijk en daalt de waarde ervan. Dit drukt het rendement, omdat daarin naast ontvangen rente ook veranderingen in de marktwaarde meetellen.

Waarom is bij een stijgende rente en lager rendement de verwachte pensioenuitkering gelijk of zelfs hoger?
Bij een rentestijging of -daling verandert niet alleen de waarde van de beleggingen (zoals van de obligaties in bovenstaand voorbeeld), maar ook het bedrag dat nodig is om toekomstige pensioenen te financieren. Bij een hogere rente is minder vermogen nodig om dezelfde toekomstige pensioenuitkering te financieren: de kostprijs van pensioen is lager. Bij een rente van 0% is nu €1.000 aan obligaties nodig om over 35 jaar €1.000 uit te kunnen keren. Bij een rente van 2% is nu maar €500 aan obligaties nodig, want inclusief rente (en rente op rente) groeit dit in 35 jaar aan tot €1.000.

Waarom dragen langlopende obligaties bij aan het beschermen tegen een dalende rente (op de korte termijn)?
Langlopende obligaties bieden doorgaans een hogere rente, omdat het geld langer wordt vastgezet. Pensioenfondsen gebruiken langlopende obligaties om zich te beschermen tegen een dalende rente. Daalt de rente, dan stijgt doorgaans de waarde van deze eerder uitgegeven langlopende obligaties die een hogere rente opleveren. Deze waardestijging (beschermingsrendement) helpt het nadeel op te vangen dat bij een lagere rente meer vermogen nodig is om toekomstige pensioenen te financieren.

Naast het realiseren van beschermingsrendement nemen pensioenfondsen met andere beleggingen, zoals aandelen, juist bewust risico om rendement te behalen en daarmee het pensioenvermogen te laten groeien.

Aangezien het moeilijk is om te voorspellen of de rente gaat stijgen of dalen dekken veel pensioenfondsen het renterisico in meer of mindere mate af in het belang van deelnemers. Die afdekking kan bij een stijgende rente leiden tot een lager rendement. Dat komt doordat beleggingen en instrumenten die beschermen tegen een dalende rente juist in waarde kunnen dalen als de rente stijgt. Tegelijkertijd is door die hogere rente minder vermogen nodig om toekomstige pensioenuitkeringen te financieren.

Pensioenbeleggen kan mede om die reden niet zomaar worden beoordeeld aan de hand van een marktindex. Uiteindelijk is niet het rendement op zichzelf, maar het pensioenresultaat op lange termijn voor deelnemers bepalend.

Het nieuwe pensioenstelsel biedt meer perspectief op een koopkrachtig pensioen. In het nieuwe stelsel kunnen risico's gerichter worden toebedeeld aan verschillende groepen deelnemers. Jongeren hebben een langere horizon waarin ze nog premie inleggen en kunnen daardoor meer beleggingsrisico dragen en profiteren van overrendement. Voor oudere deelnemers en gepensioneerden ligt meer nadruk op bescherming en stabiliteit. Hun renterisico kan daarom in grote mate worden afgedekt, terwijl afhankelijk van de risicohouding nog steeds beleggingsrisico kan worden genomen waardoor ook voor hen ruimte blijft bestaan voor meer opwaarts potentieel.

De voorkeuren van deelnemers spelen bij pensioenbeleggen een belangrijke rol. Pensioenfondsen vragen al langere tijd structureel bij hun deelnemers uit welke risico's zij kunnen en willen dragen en wat zij belangrijk vinden bij de manier waarop hun pensioenvermogen wordt belegd. De uitkomsten daarvan worden betrokken bij de inrichting en verdere ontwikkeling van het beleggingsbeleid. Ook bij maatschappelijk verantwoord beleggen worden deze voorkeuren meegewogen bij keuzes over waarin een pensioenfonds wel of niet belegt, binnen de financiële en wettelijke kaders die voor pensioenfondsen gelden. Daarnaast worden ontwikkelingen en risico's die de waarde van beleggingen kunnen raken, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, geopolitiek, technologie of wet- en regelgeving, meegenomen in beleggingsbeslissingen. Dat hoort bij zorgvuldig financieel beheer.

De uitdaging is om pensioenwaarde, risico, kosten en deelnemersvoorkeuren met elkaar te verenigen, zonder de primaire opdracht uit het oog te verliezen.

Inzicht in kosten
Het nieuwe stelsel vraagt om heldere communicatie over de ontwikkeling van het pensioen, de financiële positie van een pensioenfonds en de daarmee samenhangende kosten. De Pensioenfederatie vindt transparantie over uitvoeringskosten belangrijk en werkt samen met het Verbond van Verzekeraars, de AFM en SZW aan manieren om deelnemers meer inzicht te geven in deze kosten.

Het Netspar-rapport van 28 oktober onderstreept dat kosten moeten worden bezien in samenhang met het pensioenresultaat, de risico's die worden beheerst en de dienstverlening die deelnemers daarvoor krijgen. Niet alleen de hoogte van de kosten is van belang, maar ook wat daar voor deelnemers tegenover staat.

Ook bij het beoordelen en vergelijken van kosten is die context essentieel. Door rekening te houden met verschillen in onder meer beleggingsbeleid, deelnemerspopulatie, dienstverlening en financieringssystematiek, ontstaat een betekenisvoller beeld.

Goede kostentransparantie betekent dat informatie deelnemers daadwerkelijk inzicht biedt. Met de overgang naar de Wtp worden kosten en de verdeling daarvan bovendien zichtbaarder op deelnemersniveau. Dat vraagt om begrijpelijke, relevante en gelaagde informatie, die aansluit bij verschillende informatiebehoeften van deelnemers.

De Pensioenfederatie werkt daarom samen met haar leden in een lopend project aan de vraag hoe deelnemers op een begrijpelijke manier inzicht kunnen krijgen in de kosten, wat daartegenover staat en hoe dit in de praktijk kan worden vormgegeven. De inzichten uit het Netspar-rapport nemen we daarin mee. Onderdeel van dit traject is onderzoek onder deelnemers naar hun informatiebehoeften en hoe deze informatie het beste kan worden ingebed in de pensioencommunicatie. We verwachten halverwege 2027 de uitkomsten hiervan te kunnen rapporteren en starten daarna met de implementatie. We vinden het belangrijk om dit traject zorgvuldig te doorlopen, rekening houdend met de cruciale fase waar pensioenfondsen nog in zitten, waarin de uitvoeringscapaciteit van pensioenfondsen primair is gericht op een beheerste transitie.

Keuzebegeleiding en communicatie nabestaandenpensioen
Uit het recente onderzoek van de AFM naar keuzebegeleiding blijkt dat het beleid bij pensioenuitvoerders doorgaans goed is ingericht, maar ook dat verdere verbetering mogelijk is. Voor de Pensioenfederatie staat voorop dat deelnemers begrijpelijk en adequaat worden ondersteund bij keuzes die hun pensioen langdurig beïnvloeden en inzicht krijgen in de gevolgen daarvan. We nemen de aandachtspunten uit het AFM-onderzoek serieus. Samen met onze leden werken we al actief aan het verder verbeteren van keuzebegeleiding.

Ook in de communicatie over het nabestaandenpensioen ziet de AFM verbeterpunten. Voor de Pensioenfederatie staat bij dit thema het belang van deelnemers en hun naasten centraal. Deelnemers moeten daarom begrijpen wat hun vernieuwde pensioenregeling hun nabestaanden biedt, wanneer zij zelf iets moeten doen en hoe veranderingen in hun situatie de dekking beïnvloeden. De Pensioenfederatie bespreekt de bevindingen met haar leden en benut de ervaringen van pensioenfondsen die al zijn overgestapt, of binnenkort overstappen, om de communicatie verder te verbeteren.

Bij het nabestaandenpensioen is goede gegevensuitwisseling eveneens van belang, zodat pensioenuitvoerders tijdig over de benodigde gegevens beschikken en deelnemers en hun nabestaanden goed kunnen worden bediend. De Pensioenfederatie zet zich actief in om met UWV de benodigde gegevenslevering voor het nabestaandenpensioen op orde te krijgen. Dit is belangrijk om op het juiste moment een aanbod tot vrijwillige voortzetting van het nabestaandenpensioen te doen.

Governance in het nieuwe stelsel
De governance van pensioenfondsen kent solide waarborgen voor een zorgvuldige en evenwichtige besluitvorming, mede vanwege het feit dat vertegenwoordigers van belanghebbenden onderdeel zijn van de governance. De transitie naar het vernieuwde pensioenstelsel laat zien dat de checks and

balances binnen pensioenfondsen werken. Besturen, verantwoordingsorganen (VO's), belanghebbendenorganen (BO's), intern en extern toezicht en sleutelfunctiehouders wegen vanuit hun eigen rol en perspectieven de belangen van deelnemers en andere betrokkenen. Juist doordat die rollen elkaar aanvullen en kritisch tegenwicht organiseren, worden verschillende belangen zichtbaar, besluiten scherper en afwegingen beter uitlegbaar. Dat is niet alleen tijdens de transitie van belang, maar vormt van oudsher al een kracht van de governance van pensioenfondsen.

Naast de formele (mede)zeggenschap worden deelnemers op andere manieren door pensioenfondsen betrokken. Dit gebeurt onder meer via bijeenkomsten, webinars, digitale Q&A's, deelnemerspanels en kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Ook signalen uit dienstverlening en klachten worden benut. Bij het ontwerp van de nieuwe pensioenregeling is daarnaast onderzocht welke risico's deelnemers kunnen en willen dragen. Dit vragen we periodiek opnieuw uit. Al deze inzichten spelen een belangrijke rol bij onder meer de vaststelling van de risicohouding, het beleggingsbeleid en keuzes in klantbediening. Daarbij blijft het solidaire en collectieve karakter van pensioen overeind.

De omgeving waarin pensioenfondsen opereren verandert voortdurend en daarmee ontwikkelt ook de bestuurlijke opgave zich. Het is daarom vanzelfsprekend om periodiek te bezien of de governance nog aansluit bij wat deelnemers, samenleving en pensioenuitvoering van pensioenfondsen vragen. Dat betekent dat pensioenfondsen vooruit moeten blijven kijken naar wat nodig is om hun rol zorgvuldig, gedragen en effectief te kunnen blijven vervullen.

Het ministerie van SZW laat momenteel onderzoek doen naar de werking en toekomstbestendigheid van de governance van pensioenfondsen. Ook de Pensioenfederatie werkt samen met haar leden aan een visie op de verdere ontwikkeling daarvan. Ons uitgangspunt is daarbij: bouw voort op wat zich heeft bewezen, behoud wat goed werkt en versterk waar ontwikkelingen daarom vragen. Daarbij blijft een goede balans nodig tussen deskundigheid, representatie, betrokkenheid, tegenwicht, bestuurlijke slagkracht en legitimiteit.

Tot slot

De pensioentransitie vraagt ook in deze fase om rust, voorspelbaarheid en ruimte voor een beheerste uitvoering. Wij vragen Kamer en kabinet die lijn vast te houden. Tegelijkertijd blijven wij met onze leden werken aan begrijpelijke informatie, goede keuzebegeleiding en governance die goed aansluit bij het nieuwe stelsel. Daarbij staat steeds dezelfde vraag centraal: wat draagt bij aan een goed pensioen voor deelnemers?